

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kuudes jaosto)

16 päivänä kesäkuuta 2011 *

Asiassa T-185/06,

L’Air liquide, société anonyme pour l’étude et l’exploitation des procédés Georges Claude, kotipaikka Pariisi (Ranska), edustajinaan asianajajat R. Saint-Esteben, M. Pittie ja P. Honoré,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi F. Arbault ja O. Beynet, sittemmin V. Botka, P. Van Nuffel ja B. Gencarelli,

vastaajana,

jossa vaaditaan [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti) 3.5.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 1766 lopullinen osittaista kumoamista siltä osin kuin se koskee kantajaa,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari V. Vadapalas (esittelevä tuomari), joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit M. Prek, A. Dittrich, L. Truchot ja K. O'Higgins,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 2.9.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian taustalla olevat tosiseikat

- ¹ Kantaja, L'Air liquide, société anonyme pour l'étude et l'exploitation des procédés Georges Claude, on Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka tosiseikkojen tapahtuma-aikaan omisti kokonaan Chemoxal SA:n, joka piti kaupan vetyperoksidia ja natriumperboraattia.

- 2 Degussa AG ilmoitti Euroopan yhteisöjen komissiolle marraskuussa 2002, että vetyperoksidin ja natriumperboraatin markkinoilla toimi kartelli, ja vaati sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskeissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3) soveltamista.
- 3 Degussa toimitti aineelliset todisteet komissiolle, joka teki 25. ja 26.3.2003 tarkastukset tiettyjen yritysten toimitiloissa.
- 4 Komissio lähetti 26.1.2005 väitetiedoksiannon kantajalle ja muille yrityksille, joita asia koskee.
- 5 Asianomaisten yritysten kuulemisen jälkeen komissio teki 3.5.2006 päätöksen K(2006) 1766 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös) [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä seuraavia yrityksiä vastaan: Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa, Edison SpA, FMC Corp., FMC Foret SA, Kemira Oyj, kantaja, Chemoxal, SNIA SpA, Caffaro Srl, Solvay SA, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA ja Arkema SA (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti); päätöksen tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 13.12.2006 (EUVL L 353, s. 54). Päätös annettiin kantajalle tiedoksi 8.5.2006 päivätyllä kirjeellä.

Riidanalainen päätös

- 6 Komissio ilmoitti riidanalaisessa päätöksessä, että päätöksen adressaatit olivat osallistuneet jatkettuun ja yhtenäiseen EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan kilpailusääntöjen rikkomiseen vetyperoksidin ja sen jatkojalostustuotteen natriumperboraatin osalta (riidanalaisen päätöksen toinen perustelukappale).

- 7 Kilpailusääntöjen rikkominen koski lähinnä liiketoiminnan kannalta merkityksellisten tietojen sekä luottamuksellisten markkina- ja yritystietojen vaihtamista kilpailijoiden välillä, tuotannon sekä potentiaalisen ja tosiasiallisen tuotantokapasiteetin rajoittamista ja valvontaa, markkinaosuuksien ja asiakkaiden jakamista sekä tavoitehintojen asettamista ja noudattamisen seuranta.
- 8 Kantajan ja Chemoxalin todettiin olevan ”yhdessä ja yhteisvastuullisesti” vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (riidanalaisen päätöksen 406 perustelukappale).

[EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EUVL 2003, L 1, s. 1) 25 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti komissio totesi, että sen kantajaa ja Chemoxalia koskeva toimivalta oli vanhentunut ja että Chemoxal oli lakannut osallistumasta kilpailusääntöjen rikkomiseen yli viisi vuotta ennen ensimmäisiä tutkintatoimia. Komissio katsoi kuitenkin, että sillä oli perusteltu etu todeta näiden yritysten osallistuneen kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen (riidanalaisen päätöksen 366–369 perustelukappale).

- 10 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan i ja j alakohdassa todetaan, että kantaja ja Chemoxal ovat rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistessaan kilpailusääntöjen rikkomiseen ajanjaksolla 12.5.1995–31.12.1997.
- 11 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan f alakohdassa komissio määräsi kantajalle ja Chemoxalille 0 euron sakon.
- 12 Riidanalaisen päätöksen 4 artikla sisältää luettelon adressaateista, joihin kantaja kuuluu.

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

- 13 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 17.7.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.
- 14 Koska unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari määrättiin kuudenteen jaostoon ja nyt esillä oleva asia siirrettiin osapuolten kuulemisen jälkeen laajennetun kuudennen jaoston käsiteltäväksi.
- 15 Koska kaksi jaoston tuomareista on estynyt osallistumasta esillä olevan asian käsitte-
lyyn, unionin yleisen tuomioistuimen presidentti nimesi unionin yleisen tuomioistui-
men työjärjestyksen 32 artiklan 3 kohdan mukaisesti kaksi muuta tuomaria täydentä-
mään jaoston kokoonpanoa.
- 16 Unionin yleinen tuomioistuin päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella
aloittaa suullisen käsittelyn. Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen
tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 2.9.2010 pidetyssä istunnossa.
- 17 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin
- kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan i alakohdan siltä osin kuin komissio
totesi siinä kantajan osallistuneen rikkomiseen
 - näin ollen kumoaa riidanalaisen päätöksen 2 artiklan f alakohdan ja 4 artiklan sil-
tä osin kuin ne koskevat kantajaa
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

18 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

- hylkää kanteen

- velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

19 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi neljään kumoamisperusteeseen, joista ensimmäinen koskee EY 81 artiklan rikkomista sen osalta, että kantaja joutui vastuuseen rikkomisesta sellaisen olettaman perusteella, joka perustuu siihen, että kantaja omisti tytäryhtiönsä kokonaan, toinen puolustautumisoikeuksien loukkaamista kyseisen olettaman soveltamisen johdosta, kolmas perusteluvollisuuden laiminlyöntiä kyseisen olettaman kumoamiseksi esitettyjen todisteiden tutkimatta jättämisen osalta ja neljäs sitä, että kantajan rikkomiseen osallisuuden toteamisella ei ole oikeutettua intressiä, kun otetaan huomioon vanhentumisajan päätyminen.

Alustavat huomautukset

20 Koska kolme ensimmäistä kumoamisperustetta, joihin kantaja vetoaa, on esitetty pääasiassa sitä toteamusta vastaan, joka koskee kantajan vastuuta tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta, on aivan aluksi palautettava mieliin tässä yhteydessä merkityksellinen oikeuskäytäntö.

- 21 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeussubjekti, se ei päättä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (asia C-97/08 P, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8237, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 22 Tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat nimittäin samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen (edellä 21 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 59 kohta).
- 23 Erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, joka on rikkonut unionin kilpailusääntöjä, tällä emoyhtiöllä voi yhtäältä olla ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiön menettelyyn ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva oletama, jonka mukaan kyseisellä emoyhtiöllä tosiasiallisesti on ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiön menettelyyn (ks. edellä 21 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 24 Näissä olosuhteissa riittää, että komissio osoittaa, että emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiön, voidakseen olettaa, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tämän tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, ellei emoyhtiö, jonka asiana on kumota tämä oletama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (ks. edellä 21 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 25 Sen määrittämiseksi, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla, on otettava huomioon kaikki tämän tytäryhtiön ja emoyhtiön välisiä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä koskevat merkitykselliset seikat, jotka voivat vaihdella tapauksen mukaan ja joita ei näin ollen voida luetella tyhjentävästi (edellä 21 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 74 kohta; ks. myös vastaavasti asia T-112/05, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-5049, 65 kohta).
- 26 Käsiteltävässä asiassa komissio muistutti riidanalaisen päätöksen 370–379 perustelukappaleessa, että emoyhtiön voitiin katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön lainvastaisesta toiminnasta, jos tytäryhtiö ei päästä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään. Se täsmensi pystyvänsä olettamaan, että kokonaan emoyhtiönsä omistuksessa oleva tytäryhtiö noudattaa pääsääntöisesti emoyhtiön antamia ohjeita, ja totesi, että emoyhtiö voi kumota tämän olettaman esittämällä vastanäyttöä.
- 27 Kantajan joutumisesta vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomisesta komissio totesi riidanalaisen päätöksen 403 perustelukappaleessa aluksi, että kantaja omisti Chemoxalin kokonaan rikkomisajankohtana ja sillä oli valtuudet nimittää tämän hallituksen jäsenet, minkä perusteella voitiin soveltaa olettamaa siitä, että kantajalla oli tosiasiaa ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiönsä menettelyyn.
- 28 Riidanalaisen päätöksen 404 perustelukappaleessa komissio viittasi perusteisiin, joilla kantaja oli riitauttanut kyseisen vastuuseen joutumisen.
- 29 Riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappaleessa komissio totesi, että vastoin kantajan esittämää näkemystä sen, että kantaja omisti tytäryhtiön kokonaan, seurauksena oli oletama, joka voidaan kumota osoittamalla, että ”tytäryhtiöllä on tietty itsenäisyys”. Se katsoi myös, että kantajan esittämät seikat eivät riittäneet kumoamaan

olettamaa yhtäältä siksi, että kantajalla olevat valtuudet nimittää tytäryhtiön hallituksen jäsenet olivat osoitus ratkaisevasta vaikutusvallasta tytäryhtiön päivittäiseen johtamiseen. Toisaalta komissio viittasi tiettyihin todisteisiin siitä, että kolmannet osapuolet katsoivat kyseisten yhtiöiden kuuluvan samaan yritykseen, nimittäin Air Liquiden nimen esiintymiseen tietyissä kartelliin liittyvissä asiakirjoissa sekä siihen, että Chemoxal käytti Air Liquide -tuotemerkkiä.

- ³⁰ Lopuksi komissio huomautti riidanalaisen päätöksen 406 perustelukappaleessa, että se pitäytyi päätelmässään, joka koski kantajan ja sen tytäryhtiön Chemoxalin vastuuseen joutumista kyseisestä rikkomisesta, koska nämä kuuluivat samaan, rikkomiseen osalliseen yritykseen.

Ensimmäinen ja toinen kanneperuste, jotka koskevat EY 81 artiklan rikkomista ja kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaamista sen oletaman soveltamisessa, joka perustuu siihen, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan

Asianosaisten lausumat

- ³¹ Ensimmäisessä kanneperusteessa kantaja väittää, että pelkästään sen perusteella, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiön kokonaan, ei voida olettaa, että emoyhtiöllä on ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiönsä, eikä emoyhtiön voida sen perusteella katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Olisi esitettävä lisäksi vähintään toinen todiste sen tueksi, ettei tytäryhtiön toiminta ollut itsenäistä.

Komissio rikkoi EY 81 artiklaa, kun se vetosi olettaamaan, joka perustui siihen, että kantaja omisti tytäryhtiönsä kokonaan.

- 32 Lisäksi muut komission esille ottamat seikat, kuten valtuudet nimittää Chemoxalin hallituksen jäsenet ja se, että Chemoxal käytti kantajan nimeä (riidanalaisen päätöksen 403 ja 405 perustelukappale), eivät osoita kantajalla olleen ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä. Komission päätöskäytännöstä käy erityisesti ilmi, että se, että tytäryhtiö käyttää emoyhtiön liikenimeä, ei ole osoitus siitä, että ne muodostaisivat yhden ainoan taloudellisen yksikön. Useissa asiakirja-aineiston osissa viitattiin sitä paitsi Chemoxaliin, ei kantajaan.
- 33 Toisessa kanneperusteessa kantaja väittää, että kyseiseen olettaamaan tukeutuminen loukkasi kantajan puolustautumisoikeuksia johtamalla käänteiseen todistustaakkaan.
- 34 Komissio kiistää kantajan väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 35 Riidanalaisen päätöksen 403–406 perustelukappaleesta käy ilmi, että kantajan vastuuseen asettaminen tytäryhtiön kilpailusääntöjen rikkomisesta perustuu toteamukseen siitä, että kantajalla oli tosiasiaassa ratkaiseva vaikutusvalta Chemoxaliin, ja tämä toteamus perustuu olettaamaan, jonka mukaan kantaja omisti tytäryhtiön kokonaan ja jota kantaja ei komission mukaan ole kumonnut.

- 36 On todettava, että kun otetaan huomioon edellä 21–24 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, komissio on voinut perustellusti olettaa, että kantajalla oli ratkaiseva vaikutusvalta Chemoxaliin, kun otetaan huomioon näiden kahden yrityksen välillä oleva sadan prosentin omistusosuudesta johtuva yhteys, jota ei ole kiistetty.
- 37 Tässä yhteydessä kantajan väitteet riidanalaisen päätöksen 403 ja 405 perustelukappaleessa esitetyistä seikoista, jotka koskevat valtuutta nimittää Chemoxalin hallituksen jäsenet ja sitä, että kantajan nimeen viitattiin rikkomisen kohteena olevalla alalla, on hylättävä tehottomina.
- 38 Koska komissio on vedonnut näihin seikkoihin sen toteamuksen lisäksi, että kantaja omisti Chemoxalin kokonaan, kantajan väite, jonka mukaan nämä seikat ovat merkityksettömiä, ei voi vaikuttaa komission oikeuteen vedota kyseiseen olettamaan.
- 39 Kun näin ollen on todettu, että komissio ei ole tehnyt oikeudellista virhettä vedotessaan olettamaan, jonka kantaja voi kumota esittämällä vastaanäyttöä, on lisäksi hylättävä kanneperuste, joka koskee väitetyksi puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaatteen vastaista todistustaakan kääntymistä.
- 40 Edellä esitetyn perusteella ensimmäistä ja toista kanneperustetta ei voida hyväksyä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä kyseisen oletettaman kumoamiseksi esitettyjen seikkojen hylkäämisen osalta

Asianosaisten lausumat

- 41 Kantaja väittää, että komissio on laiminlyönyt perusteluvelvollisuuden, kun se ei ole ottanut kantaa todisteisiin, jotka kantaja oli esittänyt kumotakseen oletettaman, joka perustuu siihen, että kantaja omisti Chemoxalin kokonaan.
- 42 Kantaja ilmoittaa esittäneensä väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa näyttöä Chemoxalin rakenteellisesta itsenäisyydestä ja itsenäisestä päätöksentekovallasta.
- 43 Riidanalaisen päätöksen 404 perustelukappaleessa komissio muistutti näistä seikoista puutteellisesti. Lisäksi se ei ole vastannut kantajan esittämiin seikkoihin vaan pelkästään vahvisti, että ”ulkopuolelta käsin tarkasteltuna oli selvää, [että kantajalla] oli määräysvalta Chemoxalin toimintaan” ja että ”sekä asiakkaat että kilpailijat viittasivat Air Liquide -yritykseen vetyperoksidialalla” (riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappale). Riidanalaisessa päätöksessä ei näin ollen ole tarkasteltu mitään kantajan esittämistä todisteista.
- 44 Kantajan mukaan komissio ei voi korjata riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuutta vetoamalla unionin yleisessä tuomioistuimessa lisätodisteisiin varsinkaan, kun tarkastellaan sitä, että Chemoxal piti kaupan Oxysynthèse SA:n valmistamia tuotteita. Komissio ei nimittäin osoittanut riidanalaisessa päätöksessä, että kantaja

olisi tosiasiaassa käyttänyt määräysvaltaa tähän kantajan ja Atochem SA:n yhteisyritykseen, jonka kantajalle kuuluvaa osuutta Chemoxal hallinnoi.

- 45 Komission ensimmäisen kerran vastineessaan esittämät väitteet vahvistivat riidanalaisen päätöksen perustelujen puutteellisuuden tältä osin.
- 46 Komissio vastasi tähän, että kun kyseistä olettaa sovellettiin, Chemoxalin itsenäisyyttä koskeva todistustaakka oli yksinomaan kantajalla. Kun tarkastellaan kantajan esittämiä seikkoja, komissio on riidanalaisen päätöksen 403–405 perustelukappaleessa riittävästi selittänyt sitä, miksi tätä olettaa ei ollut kumottu.
- 47 Komission ei sitä paitsi tarvitse vastata kaikkiin väitteisiin, jotka on esitetty vastuksena väitetiedoksiantoon. On riittävää, että se tekee yksityiskohtaisen selvityksen niistä syistä, joiden vuoksi on perusteltua, että kyseisen yhtiön katsotaan joutuneen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomisesta. Kantaja ei kuitenkaan moittinut komissiota siitä, ettei tämä ole tehnyt tällaista selvitystä.
- 48 Kantajan esittämillä hyvin yleisillä väitteillä, joiden tueksi ei ole esitetty erityisiä todisteita, ei lisäksi voida mitenkään kumota kyseistä olettaa.
- 49 Kun ensinnäkin tarkastellaan kantajan tytäryhtiön väitettyä rakenteellista itsenäisyyttä, se, että Chemoxalin johtajat eivät toimineet kantajan elimissä, ei mitenkään sulkenut pois sitä, että kantaja antoi tytäryhtiölleen ohjeita ja määräsi tarkkaan sen menettelyä. Vaikka riidanalaisessa päätöksessä ei näin todeta, kantajan väitetiedoksiantoon

antamaan vastaukseen liitetyistä tiedoista käy lisäksi ilmi, että ainakin eräästä Chemoxalin johtajasta tuli irtisanoutumisensa jälkeen yksi kantajan johtajista.

- 50 Toiseksi se, että Chemoxalin toimitusjohtajalla oli hyvin laaja päätösvalta, vain kuva-
taa valtaa, joka yhtiön korkeimmalla johtajalla yleensä on, eikä se ole todiste kantajan
tytäryhtiön itsenäisyydestä.
- 51 Kolmanneksi se, että Chemoxalilla oli omat yksikkönsä, oli ainoastaan tyypillistä
oikeushenkilön asemassa olevalle yhtiölle. Kantajan esittämistä seikoista käy lisäksi
ilmi, että Chemoxal hyödynsi emoyhtiön yksiköitä ja että sen toimipaikka sijaitsi sa-
moissa rakennuksissa kuin konsernin toimipaikka.
- 52 Kun neljänneksi tarkastellaan väitteitä, joiden mukaan Chemoxal hallinnoi osuuksia
konsernin muissa tytäryhtiöissä, erityisesti Oxysynthèsessä, kantaja myönsi olleensa
myös suoraan osallinen näiden osuuksien hallinnointiin.
- 53 Lisäksi komissio totesi, että Chemoxal piti kaupan Oxysynthèsen, joka on kantajan
ja Atochemin yhteisessä määräysvallassa, valmistamaa vetyperoksidia (riidanalaisen
päätoksen 42 ja 52 perustelukappale). Vaikka tätä perustelua ei esitetä kilpailusään-
töjen rikkomisesta vastuuseen joutumista koskevassa riidanalaisen päätoksen osassa,
sillä on kuitenkin tiettyä merkitystä. On nimittäin vaikea olettaa, ettei kantaja olisi
käyttänyt minkäänlaista määräysvaltaa Chemoxalissa, joka vastasi konsernin toisen,
yhteisessä määräysvallassa olevan tytäryhtiön tuotteiden kaupan pitämisestä.

- 54 Kun tarkastellaan kantajan tytäryhtiön väitettyä itsenäistä päätöksentekovaltaa, kantaja ei ensinnäkään ole esittänyt näyttöä Chemoxalin väitetystä hinnoittelua koskevasta itsenäisyydestä. Kun tarkastellaan Chemoxalin toimitusjohtajan valtuuksia, kantaja toimitti lyhyen kirjeen, jossa toimitusjohtaja hyväksyi niukkasanaisesti erään hinnan, mikä ei todista millään tavalla sitä, että tämä päätti itsenäisesti hintapolitiikasta. Muut todisteet olivat pelkkiä raportteja asiakaskäynneistä.
- 55 Toiseksi Chemoxalin väitetty itsenäisyys strategisten kaupallisten hankkeiden kehittämisessä on otettu esille vain ”on-site-vetyperoksidiratkaisua” koskevan hankkeen osalta, ja Chemoxalin osallisuudesta hankkeeseen ei lisäksi ollut esitetty lainkaan todisteita. Kannekirjelmään liitetyistä todisteista käy myös ilmi, että hanke perustui konsernin kehittämiin tekniikoihin ja että sen toteuttaja kuului emoyhtiöön.
- 56 Kolmanneksi perustelut, jotka liittyivät talousarvion laadintaan, asiakassuhteiden hoitamiseen ja siihen, että Chemoxalista Euroopan kemianteollisuuden neuvostoon (CEFIC) osallistui vain työntekijöitä, eivät millään tavalla osoita, ettei kantajalla olisi tosiasiaassa ollut ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä.
- 57 Koska kantajan esittämillä väitteillä ei voida kumota olettaa, komissio ei ollut velvollinen ilmoittamaan väitteiden hylkäämistä koskevia yksityiskohtaisia syitä. Komissio noudatti perusteluvelvollisuuttaan ilmoittaessaan yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi kantajan on katsottu olevan vastuussa rikkomisesta.

- 58 Komissio tarkasteli huolellisesti kantajan esittämiä väitteitä ja totesi näiden seikkojen kuvauksen (riidanalaisen päätöksen 404 perustelukappale) jälkeen, että ne eivät riittäneet kumoamaan olettamaa (riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappale). Kantajan esittämät väitteet olivat näet hyvin yleisluontoisia, eikä niiden perusteeksi esitetty mitään erityisiä todisteita.
- 59 Kun kyseisen yrityksen on toimitettava todisteita tytäryhtiönsä itsenäisyydestä, komissio ei laiminlyö perusteluvollisuuttaan tyytyessään korostamaan, että tilanteessa, jossa yritys ei esitä minkäänlaisia todisteita vaan tyytyy tekemään yleisluontoisia ja perustelemattomia väitteitä, esitetyt seikat eivät riitä kumoamaan olettamaa.
- 60 Vaikka oletettaisiin, ettei komissio olisi riittävästi selittänyt, missä määrin kantajan olettaman kumoamiseksi esittämät seikat eivät onnistu saavuttamaan tavoitettaan, komission mukaan on joka tapauksessa niin, että riidanalainen päätös on riittävästi perusteltu siltä osin kuin komissio esitti siinä selkeästi kaksi muuta seikkaa, joiden perusteella voidaan jo yksin päätellä, että Chemoxal ja kantaja muodostivat taloudellisen kokonaisuuden. Yhtäältä oli kyse kantajan vallasta nimittää Chemoxalin hallituksen jäsenet ja toisaalta siitä, että "ulkopuolelta" eli asiakkaiden ja kilpailijoiden näkökulmasta tarkasteltuna Chemoxalin kaupallinen toiminta oli osa kantajan kaupallista toimintaa. Erityisesti Chemoxaliin on usein kartellissa viitattu "Air Liquidena", ja Chemoxal käytti kaupallisessa toiminnassaan Air Liquide -tuotemerkkiä.
- 61 Lisäksi komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä, että Chemoxal piti kaupan Oxy-synthesen, joka oli kantajan ja Atochemin yhteisessä määräysvallassa, valmistamaa vetyperoksidia. Väitetiedoksiannon 344 kohdassa tämän korostettiin olevan kilpailusääntöjen rikkomisesta vastuuseen joutumisen kannalta merkityksellinen peruste. On nimittäin vaikea olettaa, ettei kantaja olisi käyttänyt minkäänlaista määräysvaltaa

yhtiössä, jonka vastuulla oli sen toisen tytähtiön, jossa kantajalla oli tosiasiasa yhteinen määräysvalta, tuotteiden myynti.

- ⁶² Lopuksi komissio toteaa täysin toissijaisesti, että edes mahdollinen toteamus perustelujen puutteellisuudesta käsiteltävässä asiassa ei voisi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen, koska kantajan esittämät seikat ovat vain yleisluontoisia väitteitä eivätkä todisteita, joilla kyseinen oletama voitaisiin millään tavalla kumota.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

- ⁶³ Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen unionin toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska sitä, ovatko päätöksen perustelut EY 253 artiklan mukaiset, tutkitaan paitsi päätöksen sanamuodon myös asiayhteyden ja kaikkien asiaa koskevien oikeussääntöjen suhteen (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- ⁶⁴ Komissio ei ole velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisten sille esittämiin väitteisiin, vaan sen on ainoastaan esitettävä sellaiset tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joilla on olennainen merkitys päätöksen systematiikan kannalta. Se ei ole varsinkaan velvollinen ottamaan kantaa seikkoihin, jotka eivät mitenkään liity asiaan tai ovat

merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia (asia T-349/03, Corsica Ferries France v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok., s. II-2197, 64 kohta; ks. myös vastaavasti edellä 63 kohdassa mainittu asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 64 kohta).

⁶⁵ Jos EY 81 artiklan soveltamispäätös koskee useaa adressaattia, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, ja vastuun kohdistaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheuttaa ongelmia, päätöksessä on oltava riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta, erityisesti niiden osalta, joiden on päätöksen mukaan kannettava vastuu kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Sellaisen emoyhtiön osalta, jonka katsotaan olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, tällaisessa päätöksessä on oltava yksityiskohtainen selvitys niistä syistä, joiden vuoksi on perusteltua, että emoyhtiön katsotaan olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. vastaavasti asia T-327/94, SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1373, 78–80 kohta).

⁶⁶ Käsiteltävässä asiassa kantaja väittää, ettei komissio ei ole esittänyt riidanalaisessa päätöksessä riittäviä perusteluja kantajan vastuuta koskevalle toteamukselle, koska tämä ei ole perustellut varsinkaan sen näytön hylkäämistä, jonka kantaja esitti kumoakseen oletaman, joka perustui siihen, että kantaja omisti Chemoxalin kokonaan.

⁶⁷ On huomattava, että asiakirja-aineistoista käy ilmi, että kantaja vetosi väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa erityisiin perusteluihin osoittaakseen Chemoxalin itsenäisyyden ja otti esille seuraavat seikat:

- kun ensiksi tarkastellaan Chemoxalin rakenteellista itsenäisyyttä, on todettava, toisin kuin on saatettu todeta joistain muista asianomaisista yrityksistä, ettei

yksikään Chemoxalin johtajista kuulunut kantajan johtokuntaan eikä sen muihin elimiin; tästä ovat osoituksena esimerkiksi komissiolle toimitetut palkkalaskelmat sekä vastauksena 18.3.2004 esitettyyn tietopyyntöön toimitetut tiedot: yksikään Chemoxalin johtajista tai työntekijöistä ei ollut samanaikaisesti kantajan palveluksessa

- komissiolle toimitetuista Chemoxalin hallituksen pöytäkirjoitteista 12.5.1995 ja 25.10.1995 käy ilmi, että Chemoxalin toimitusjohtajan valtuudet ovat rajattomat, koska tällä oli ”lainsäädännön sallimissa rajoissa kaikkein laajimmat valtuudet toimia kaikissa olosuhteissa [Chemoxalin] nimissä”, ja että myös Chemoxalin pääjohtajan valtuudet olivat laajat; erään rikkomisajanjaksolla päivätyn Chemoxalin pääjohtajan kirjeen mukaan tälle oli annettu logistiikkapolitiikan määrittelemiseen ja yleisen kauppapolitiikan harjoittamiseen liittyvää vastuuta, kun eräs kaupallinen johtaja oli siirretty Aasiaan

- Chemoxalilla oli omat kaupalliset, markkinointi-, henkilöstö-, tietotekniikka- ja kirjanpitoyksikkönsä, joiden ansiosta se pystyi hallinnoimaan kauppapolitiikkaansa täysin itsenäisesti, ja sillä oli myös tutkimuskeskus, jolla oli erillinen johto, vaikka se sijaitsi samoissa tiloissa kuin kantajan tutkimuskeskus; niiden yksiköiden osalta, joita Chemoxalilla ei ollut, kuten oikeudellinen yksikkö sekä vero-tukseen ja ”vakuutuksiin” liittyvät yksiköt, se turvautui emoyhtiönsä yksiköiden palveluihin palkkiota vastaan; vaikka Chemoxalin toimipaikka sijaitsi samoissa rakennuksissa kuin konsernin toimipaikka, sen tilat oli vuokrattu sen emoyhtiölle, mistä oli osoituksena komissiolle toimitettu vuokrasopimus

- Chemoxal hallinnoi itsenäisesti konsernin omistuksia Oxysynthèsestä ja Oxysynthèse Deutschland GmbH:sta, jotka olivat vetyperoksidia valmistavia yhtiöitä; vaikka Oxysynthèsen hallitukseen kuului myös yksi kantajan edustaja, sen johtokuntaan kuului vain yksi Chemoxalin edustaja, joka vastasi johtokunnan yleisestä johdosta

- Chemoxal hallinnoi itsenäisesti konsernin omistuksia Chemoxal Chemie GmbH:sta, joka oli verotuksellisista syistä juridisesti osa kantajaa; komission asiakirja-aineistosta ilmenee, että tämän tytäryhtiön hallituksessa olleet edustajat olivat tosiasiaassa Chemoxalin työntekijöitä

- kun toiseksi tarkastellaan Chemoxalin itsenäistä päätöksentekovaltaa, sen toiminta poikkesi huomattavasti konsernin muusta toiminnasta, joka keskittyi teollisuuden ja lääketieteen käyttämien kaasujen toimittamiseen; valtuudet määrittää ja harjoittaa Chemoxalin kauppapolitiikkaa oli annettu yksinomaan tälle yhtiölle

- yksinomaan Chemoxalin johtajat päättivät hintaa koskevista ohjeista ja laajoista suuntaviivoista, kun taas operatiiviset johtajat päättivät edellä mainittujen johtajien valvonnassa asiakkaille tarjottavista hinnoista, kuten kävi ilmi komissiolle toimitetuista sisäisistä kirjeistä ja asiakaskäyntejä koskevista raporteista

- suuria strategisia kaupallisia hankkeita kehitettiin yksinomaan Chemoxalin työntekijöiden aloitteesta, mikä kävi ilmi Chemoxalin vuonna 1996 kehittämästä hankkeesta, joka koski niin kutsuttua vetyperoksidin ”on-site”-tuotantoratkaisua

ja jossa hyödynnettiin tekniikoita, jotka konserni oli kehittänyt muita tuotteita varten; Chemoxal palkkasi tässä tarkoituksessa erään teknikon emoyhtiöstään, joka ei osallistunut hankkeeseen

- Chemoxal vastasi oman talousarvionsa laadinnasta, mikä kävi ilmi komissiolle toimitetusta yhtiön pääjohtajan kirjeestä, jossa täsmennetään kyseisten tehtävien jakautumista

- Chemoxalin asiakassuhteista huolehti suoraan Chemoxal itse tai sen paikalliset edustajat, kuten ilmenee kirjeistä ja asiakaskäyntejä koskevista raporteista

- suhteessaan CEFICIin Chemoxalia pidettiin itsenäisenä yhtiönä, mikä ilmeni CEFICin kokouspöytäkirjoista, jotka ovat osa komission asiakirja-aineistoa

- Chemoxal käytti Air Liquide Chimien liikenimeä, mutta käytöllä oli laillinen päämäärä, nimittäin hyötyminen konsernin kansainvälisestä maineesta, eikä tämä seikka vaikuta sen itsenäisyyteen suhteessa emoyhtiöön, jolla on samankaltainen toiminimi; erityisesti Chemoxalin viralliset kaupalliset asiakirjat laadittiin emoyhtiön toiminimellä

- yksikään kyseistä kartellia koskeviin kokouksiin osallistuneista henkilöistä ei ollut kantajan työntekijä, eikä mikään komission asiakirja-aineistossa viittaa siihen, että kantaja olisi antanut Chemoxalille jonkinlaisia ohjeita.

- 68 Komissio arvioi kantajan esittämiä perusteluja riidanalaisen päätöksen 404 perustelukappaleessa.
- 69 Seuraavaksi se totesi riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappaleessa, etteivät kantajan esittämät seikat riittäneet kyseisen olettan kumoamiseen, ja ilmoitti, että toteamusta, jonka mukaan kantajalla oli ratkaiseva vaikutusvalta Chemoxaliin, tuki yhtäältä se, että kantajalla oli valtuudet nimittää tytäryhtiönsä hallituksen jäsenet, ja toisaalta seikat, jotka liittyivät kolmansien osapuolten käsitykseen asianomaisista yhtiöistä. Riidanalaisen päätöksen 406 perustelukappaleessa komissio lopuksi pitäytyi esittämässään toteamuksessa siitä, että kantaja ja Chemoxal olivat osa samaa yritystä.
- 70 On huomattava, että tässä päättelyssä ei tarkastella kantajan esittämiä perusteluja vaan viitataan ainoastaan tiettyihin lisätodisteisiin, jotka tukevat sitä, että kantaja käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä. Edellä esitetyissä riidanalaisen päätöksen perusteluissa ei näin ollen esitetä syitä, joiden perusteella komissio katsoi, että kantajan esittämät seikat eivät riittäneet kyseisen olettan kumoamiseen.
- 71 Lisäksi on katsottava, että vaikka komissio ei ole velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisen sille esittämiin väitteisiin, varsinkaan kun ne eivät mitenkään liity asiaan tai ovat merkityksettömiä tai selvästi toissijaisia (ks. edellä 64 kohta), kantajan esittämien seikkojen ei käsiteltävässä asiassa voida katsoa olevan merkityksettömiä Chemoxalin itsenäisyyden arvioimisen kannalta, toisin kuin komissio väittää.
- 72 Väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kantaja nimittäin tukeutuu kantajan ja Chemoxalin välillä kyseisellä rikkomisajanjaksolla vallinneisiin yhteyksiin liittyviin

olosuhteisiin ja vetoaa varsinkin siihen, että Chemoxalin toiminta poikkesi konsernin muusta toiminnasta, että kyseisten yhtiöiden johtajien ja henkilöstön tasolla ei ollut päällekkäisyyksiä, että tytäryhtiön johtajien vastuu oli määritelty laajasti, että tytäryhtiöllä oli omat kaupalliseen toimintaan liittyvät yksikkönsä ja että strategiset hankkeet valmisteltiin itsenäisesti.

- ⁷³ Kantajan esittämät seikat eivät olleet pelkkiä väitteitä vaan sisälsivät väitetiedoksiantoön liitettyjä konkreettisia tietoja (ks. edellä 67 kohta).
- ⁷⁴ Näissä olosuhteissa komissio oli velvollinen ottamaan kantaa kantajan vastakkaisiin väitteisiin ja tutkimaan, oliko kantaja yhtiöiden välisiin taloudellisiin, organisatorisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin liittyvien merkityksellisten seikkojen näkökulmasta osoittanut, että sen tytäryhtiö toimi markkinoilla itsenäisesti.
- ⁷⁵ Komission velvollisuus perustella päätöksensä tältä osin johtuu selvästi kyseisen olet-taman luonteesta kumottavissa olevana olettamana, jonka kumoamiseksi kantajan olisi esitettävä näyttöä sen ja sen tytäryhtiön välisistä taloudellisista, organisatorisista ja oikeudellisista yhteyksistä.
- ⁷⁶ Kyseisten perustelujen puuttumista ei korjaa viittaus riidanalaisen päätöksen 405 perustelukappaleessa esitettyihin todisteisiin, jotka koskevat valtuutta nimittää tytäryhtiön hallituksen jäsenet ja kolmansien osapuolten käsitystä asianomaisista yryyksistä.

- 77 Vaikka nämä seikat voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa kyseisten yhtiöiden välisiä yhteyksiä, niihin vetoamisella ei ole tarkoitus kyseenalaistaa Chemoxalin itsenäisyyttä koskevien kantajan väitteiden merkityksellisyyttä eikä se siten voi olla riittävä peruste näiden väitteiden hylkäämiselle.
- 78 Kun tarkastellaan komission väitettä, jonka mukaan on olemassa muita todisteita siitä, että kantajalla oli vaikutusvaltaa Chemoxaliin, nimittäin se, että Chemoxal piti kaupan Oxysynthèsen, joka oli kantajan ja Atochemin yhteisessä määräysvallassa, valmistamaa vetyperoksidia (riidanalaisen päätöksen 401 perustelukappale), on todettava, että riidanalaisesta päätöksestä ei käy ilmi, että komissio olisi vedonnut tähän seikkaan perustellakseen toteamuksensa kantajan ratkaisevasta vaikutusvallasta Chemoxaliin. Pelkkä viittaaminen tähän kyseisten yhtiöiden välisiä suhteita koskevaan lisätodisteeseen ei voi missään tapauksessa korjata kantajan esittämien vastakkaisten väitteiden hylkäämistä koskevien perustelujen puutteellisuutta.
- 79 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, ettei komissio ei ole vahvistanut yksityiskohtaisesti kantaansa todisteista, jotka kantaja esitti sen oletettaman kumoamiseksi, joka perustuu sen osuuteen Chemoxalin osakepääomasta, eikä komissio näin ollen ole perustellut oikeudellisesti riittävällä tavalla päätelmäänsä, joka koskee kantajan vastuuseen joutumista kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta.
- 80 Siltä osin kuin komissio väittää vastineessaan, ettei kantajan esittämä vastanäyttö joka tapauksessa riittänyt osoittamaan Chemoxalin itsenäisyyttä, on huomattava, ettei riidanalaisen päätöksen perusteluista ilmene mitään komission arviota kyseisistä seikoista, mikä estää riidanalaisen päätöksen perusteltavuuden arvioinnin tältä osin.

- 81 Lisäksi on muistettava, että perustelut on ilmoitettava asianomaiselle lähtökohtaisesti samaan aikaan kuin sille vastainen toimi, eikä perustelujen puuttumista voida korjata sillä, että asianomainen saa päätöksen perustelut tietoonsa oikeudenkäynnin aikana (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 463 kohta ja asia T-25/04, González y Díez v. komissio, tuomio 12.9.2007, Kok., s. II-3121, 220 kohta).
- 82 Kyseistä perustelujen puuttumista ei siis voida korjata oikeudenkäynnin aikana.
- 83 Kaiken edellä esitetyn perusteella perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä koskeva kanneperuste on hyväksyttävä ja vaatimus päätöksen kumoamisesta on hyväksyttävä sillä osin kuin se koskee kantajaa.
- 84 Tämän perusteella neljänneistä kanneperusteista ei ole tarpeen lausua.

Oikeudenkäyntikulut

- 85 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian, se on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut kantajan vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 3.5.2006 tehty komission päätös K(2006) 1766 lopullinen (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti) kumotaan siltä osin kuin se koskee L’Air liquide, société anonyme pour l’étude et l’exploitation des procédés Georges Claudea.
- 2) Euroopan komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vadapalas

Prek

Dittrich

Truchot

O’Higgins

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä kesäkuuta 2011.

Allekirjoitukset